

ПРИКАЗ

НА СТУДИЈАТА „КРАТКИ КАЗНИ ЗАТВОР“

Студијата под наслов „Кратки казни лишување од слобода“ чиј автор е ЕЛЕНА МУЈОСКА ТРПЕВСКА, што скоро излезе од печат, ја збогати стручната литература во казнено-правните науки и даде одговори на некои прашања врзани за криминалитетот и неговото спречување, но и на некои прашања кои во современите казненоправни науки и теоријата звучат противречно, а во пенолошката и пенитенцијарната практика на спречување на криминалитетот со казни - разочарувачки. Основата на оваа студија ја чини докторската дисертација под наслов „*Кратки казни лишување од слобода во македонскиот систем на санкции*“, што авторката успешно ја одбрани на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје. И како што личи на една докторска дисертација како научен труд што со себе носи нови решенија, ги одредува насоките во кои треба да се бараат решенијата за спречувањето, сузбивањето и превенирањето на криминалитетот.

Студијата има посебна вредност бидејќи се појавува во време во кое криминалитетот кај нас добива феноменолошки карактеристики што го чинат поголем по обем (претставуван преку Квотата на криминалитетот), со повисока „темна бројка“ со појава во сите области од општествениот живот, со потешки последици, со поголема опфатеност на општеството и човекот во него, со карактеристики на силност, организираност, потежок и посложен за откривање и докажување.

Сите информации што се пренесуваат преку средствата за јавно информирање почнуваат со криминална хроника и криминални настани, со активности на органите на казнениот прогон. Сè ова упатува на тезата според која и кај нас криминалитетот постанува „начин на живеење“. При овие состојби со криминалитетот во нашата земја (но и во казнено-правната теорија) се појавуваат два сосема спротивставени пристапа за негово спречување сузбивање и превенирање.

При состојба на доминантност на концептот за „*Казната како најмоќно, најсилно најефикасно средство во борбата против криминалитетот како општествено негативна, казнива појава*“ и најстрогите, најсуровите казни не даваат очекувани резултати во неговото совладување. Повторот, посебно пенитенцијарниот повтор, е во постојан пораст.

Тргувајќи од овој емпириски потврден факт, кој ја негира ефикасноста на казната во борбата против криминалитетот, цивилизацискиот развој на современото општество во кое правната положба на човекот загарантирана преку слободите и правата, ја напушта теоријата за „репресивно спречување на криминалитетот“ со примена на казни. Врз оваа основа е изграден концептот за „ресторативна правда“ со силно влијание врз системите на казни во казнените законодавства во насока на нивно ослободување од репресивните елементи во неа.

Оваа ориентација доведе до две стојалишта: промени во структурата на казните применети спрема осудените лица со постојано зголемување на бројот на применетите „КРАТКИ КАЗНИ ЗАТВОР“ до највисока можна мера и на тој начин доведувајќи го во прашање остварувањето на доминантната цел и идеја – ресоцијализација на осудените лица.

При нагласена примена на казната затвор во вкупната структура на применети казни спрема сторителите на кривични дела, со години со ред, „казнената политика“ што ја спроведуваат судовите е оценувана како „блага“. Оваа оценка се засновува врз високото учество на „кратките казни затвор“ во вкупната структура на применетите казни. На тој начин, во казнено-правната теорија и практика како теоретски и практичен проблем се наметнуваа „кратките казни затвор“, со насоченост и инсистирање, судиите тие кратки казни (во траење до една година) што поретко да ги применуваат. Овие инсистирања не ги дадоа очекуваните резултати, па решенијата се побараа во воведувањето и на „алтернативни санкции“ за кои може да се каже дека во доволна мера се ослободени од елементи на репресија при нивното извршување.

Оваа проблематика, авторката на овој труд ја обработува сестрано, согледувајќи ги сите аспекти на добри и лоши страни преку разработката на кратките казни како теоретски, криминално-политички и практичен проблем. Авторката на трудот продлабочено, сестрано (теоретски и легислативно) ги согледува и објаснува проблемите што ги создаваат кратките казни и низ компаративни приказ на решенија во различни законодавства на различни земји.

Состојбата што погоре ја одредивме како „внатрешно противречна“ и во научната, теоретска мисла во казнено-правната теорија и легислатива, но и во практиката, се изразува на следниот начин: прво, криминалитетот во современото општество се манифестира преку нови феноменолошки карактеристики што го чинат поопасен, потежок, посложен за откривање и докажување со доминантно присуство на елементи на насилство, елементи на

коруптивност, организираност, транснационалност, нови феноменолошки облици на сторување итн. Сите споменати карактеристики заедно придонесуваат и во казненото законодавство и во практиката на казнувањето да се инсистира на примена на построги, повисоки казни затвор – спротивно на концептот на ресторативна правда и напуштање на концептот на репресивноста во казнувањето.

Оваа тенденција дојде силно до израз и во нашето законодавство преку честите измени во КЗ. Инсистирањето за построго казнување доаѓа до израз и преку становиштето на законодавната и извршната власт и со упатување на пораки до судската власт за построго казнување.

Втората ориентација која се изразува како противречност е развивање на концептот за „алтернативни санкции“ и развивањето на методолошките и процесните насочености за нивна почеста примена наспроти казната затвор, без оглед дали е кратка или долга казна затвор.

Сите проблеми авторката на оваа студија ги разгледува, објаснува и согледува објаснувајќи ги корените и основите на овие противречности што ги наметнува криминалитетот како сложена општествена појава. На тој начин авторката ги објаснува и одредува насоките во кои треба да се бараат решенијата. Така, таа проблемот на „кратките казни“ го сместува и внесува во централниот проблем на спречување, сузбивање и превенција на криминалитетот со санкции како централен проблем на системот на казнено-правни и криминолошки науки. На кратките казни на овој начин, им одредува место во системот на казнено-правните и криминолошки науки преку кои добиваат специфично објаснување за тоа како нивната честа примена се одразува врз спречувањето на криминалитетот.

И сега на крајот, студентите, практичарите, научните работници, оние кои на еден или друг начин учествуваат во обликувањето и остварувањето на казнената и криминалната политика, а особено судиите, не можат и нема да можат да го разберат, да го објаснат и да пишуваат за овој проблем без да ја погледнат и да ја прочитаат оваа студија. Тука, разгледувајќи и разработувајќи го местото и улогата на кратките казни, авторката длабоко навлегува и го објаснува криминалитетот. При разработка на секој проблем и институт, таа се користи со богата домашна и странска литература која ѝ овозможува сестрано и продлабочено објаснување и обработка на истиот. Таа се користи со литература која

овоможува компаративна обработка и согледување на актуелните проблеми. Поставените хипотези, таа ги проверува низ теоретските разгледувања, потврдени со стојалишта на повеќе домашни и странски автори но и со емпириски резултати од странски и домашни истражувања. Оваа студија се наметнува како неопходна за секое разгледување на казната и криминалната политика.

15.12.2017

Проф. д-р Љупчо Арнаудовски